

'Ook toen al zat men met het probleem of je überhaupt wel een verdrag kon hebben met een "aparte", en apartheid ondersteunende universiteit. En ook een verdrag met een niet-blanke universiteit náást de bestaande overeenkomst zou slechts een volledig toegeven aan het systeem van de "gescheiden ontwikkeling" betekenen.'

Maar het geloof in de mogelijkheden van een Nederland-Zuidafrikaanse 'dialog' beheerste de gang van zaken.

Senaat

Directe aanleiding tot het psychologenbeeraad was de in 1969 aan prof. dr. J. de Wit (psycholoog) gerichte uitnodiging van Potchefstroom om zes weken naar Zuid-Afrika te komen. Wat moest men daarmee aanvangen?

Zestien maanden nadat de deelstaf Psychologie zich daarover had uitgesproken, boog (oktober 1970) de Senaat van de VU zich over dit probleem. Weer drie maanden later kreeg het bestuur van de subdeelstaf bericht welke vrucht dit beraad had afgeworpen.

'Ter vergadering werd besloten een schrijven te richten tot de universiteit in Potchefstroom, waarin haar wordt bekendgemaakt welke problemen er aan onze universiteit bestaan rondom het uitwisselingsprogramma en waarin de vraag zal worden gesteld welke wegen zij ziet om ook andere bevolkingsgroepen profijt te laten trekken van haar relaties met de Vrije Universiteit.'

Deze brief van de VU aan de PU (5 april '71)

riep - naar bleek - bij de PU en bij de VU-psychologen hetzelfde misverstand op. Zowel de psychologen als de PU hadden de indruk gekregen dat de Senaat van de Vrije Universiteit besloten had andere condities te verbinden aan het verdrag, en dat zij het handhaven van de overeenkomst van 1958 daarvan afhankelijk had gesteld.

Op 25 juni 1971 liet de Potchefstroomse Universiteit weten dat aan de wensen van de VU niet kon worden tegemoetgekomen. *'In hierdie land bestaan daar afsonderlike universiteite vir Engelssprekende, Afrikaanssprekende, Bantoe, Indiërs en kleurlinge en elke groep is selfstandig, zodat die een nie vir die ander reeling kan tref nie.'*

Dat het inderdaad niet de bedoeling van de Senaat was geweest nadere condities te verbinden aan het verdrag, bleek uit het vertrek op 1 september 1971 van prof. De Wit naar Zuid-Afrika, zonder dat er klaarheid was gekomen op dit punt.

De psychologen voelden zich genomen en concludeerden twee dagen na het vertrek van prof. De Wit o.a.:

1. *1. Dat het memorandum van twee jaar geleden nog steeds van kracht is.*
2. *2. Dat het dus niet aangaat om toch maar op de oude voorwaarden naar Zuid-Afrika te vertrekken.*
3. *3. Dat curatoren geen toestemming voor de reis hadden moeten geven en helemaal niet meer na de botte weigering van Potchefstroom om mee te werken.'*

Verontwaardigd besloten ze unaniem de reis van prof. De Wit af te keuren en dat te laten weten aan Potchefstroom, de Senaat van de VU en de pers.

Nu had Potchefstroom formeel ongetwijfeld gelijk door te stellen dat aan de veronderstel-

de wensen van de VU-senaat niet kon worden tegemoetgekomen (de VU had zich evenmin kunnen verbinden de Zuidafrikaanse gasten college's aan andere Nederlandse universiteiten aan te bieden), maar natuurlijk kon de PU-leiding, als ze dat wilde, best verzoeken daartoe doen aan de (eveneens blanke) leiding van zwarte- en kleurling-universiteiten. In de praktijk is dit ook gebeurd, waarmee de psychologenactie ten onder ging aan haar - achteraf gezien - te onduidelijk geformuleerde verlangens. Want als een bijdrage aan de bestrijding van rassendiscriminatie mag een bezoek van een VU-hoogleraar aan een door blanken ingestelde en geleide Bantoe-universiteit niet worden aangemerkt, naar het oordeel van zowel blank als zwart Zuid-Afrika.

Hoewel de psychologen (nog) niet om verbreking van het verdrag hadden verzocht, liet de Senaat aan de deelstaf Psychologie op 15 febr. '71 wel weten tot de overtuiging te zijn gekomen *'dat verbreking van het uitwisselingscontract met Potchefstroom op dit ogenblik geen enkele positieve bijdrage kan leveren met betrekking tot de zaak, die zowel u als ons ernstig bezighoudt'*.

Bezoek

Uitvoerig kwam in Potchefstroom de hele kwestie ter sprake, toen de toenmalige rector-manificus van de VU, prof. mr. W. F. de Gaay Fortman (als voorzitter van de commissie van advies en coördinatie ten dienste van de culturele betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika) november '71 een bezoek bracht aan deze universiteit. Uit het verslag dat hij daarvan uitbracht, bleek dat de brief van de VU-senaat van 5 april '71 inderdaad een misverstand had gewekt.

Hoofgebouw Potchefstroomse universiteit

